

In tranquillo mari esse quisque gubernator potest¹

¹ „Pe o mare liniștită oricine poate fi cârmaci” (Syrus), apud E. Munteanu et alii, *op. cit.*, p. 130.

**LAESIO ENORMIS,
„ARMISTIȚIUL PRECAR” AL ETERNULUI CONFLICT
DINTRE LIBERTATE ȘI ECHITATE**

**Cornelia-Maria Balan
Dana Ilie**

Motto: „Oamenii nu sunt în stare să creadă sau să accepte informații care contrazic modul lor de gândire obișnuit, ei nu cred faptelor atunci când faptele sunt dovedite, ci atunci când le pot înțelege” (Victor E. Marsden)

PRIMUM DIVIDAM

În primul rând, vom analiza textul juridic efectuând analiza textului juridic prin:
- *lectura*, prezentarea integrală a textului juridic, eventual interpolat și
- *summa*, rezumatul textului.

Lectura: art. 1165 C. civ. român dispune: „Majorul nu poate, pentru leziune, să exercite acțiunea în resciziune”.

Summa: Majorului nu-i este recunoscut dreptul de a intenta acțiunea în resciziune.

SECUNDUM PONAM CASUM

În al doilea rând, vom începe hermeneutica propriu-zisă printr-o cauzistică imaginară, identificând legătura imediată dintre abstracțiunea textului și realitatea conflictuală juridică.

„Ceea ce e datorie e întotdeauna drept și nu poate fi datorie ceea ce nu e drept” (Georgio del Vecchio).

Primus dobândește prin legat cu titlu particular o casă. Acesta, aflându-se în imposibilitate financiară de a-și întreține familia, ia hotărârea să înstrăineze casa. Astfel, *Primus* încheie un contract de vânzare-cumpărare cu *Secundus*. Părțile au stabilit ca prețul pe care *Secundus* este obligat să îl plătească lui *Primus* să fie de 300 milioane de lei, cu toate că valoarea reală a imobilului era de aproximativ 1 miliard de lei. Ulterior încheierii contractului, *Primus* află că valoarea imobilului pe care l-a înstrăinat lui *Secundus* era mult mai mare. Astfel, *Primus* se adresează instanței cerând anularea contractului de vânzare-cumpărare pe motiv de leziune. Instanța nu va putea admite cererea prin care se solicită acțiunea în resciziune pe considerentul că, în legislația română, majorului nu-i este recunoscut acest drept de a exercita o asemenea acțiune. Ne punem întrebarea: este sau nu justă o asemenea soluție? Caracterul just sau injust al respingerii acțiunii în resciziune majorului îl vom desluși pe parcursul lucrării.

TERTIUM HISTORIA REGULAE EXPLORABO

În al treilea rând, vom cerceta prima axă a investigației comparatiste, aceea verticală, pe

scara istorică a devenirii regulei de drept.

„Nimic nu este, ci totul devine” (Hegel).

Leziunea reprezintă prejudiciul material suferit de una din părți din cauza disproporției vădite de valoare între contraprestații, ce există în momentul încheierii convenției².

Pentru a deveni o noțiune tratată de doctrina civilă, care a suscitată numeroase controverse, această instituție a trecut prin mai multe etape de consolidare. Leziunea s-a născut din nevoia umanității de a avea dreptate, egalitate, echilibru în toate cele pământești. În dreptul roman, precum și în societatea romană, ordinea publică reprezenta o cerință intrinsecă. Aici, în Eterna Cetate a fost pentru întâia dată invocată leziunea. Ea a apărut pe terenul condus de formalismul juridic în care domina principiul *ex nudo pacto, actio non nascitur*. În această perioadă încorsetată de canoane greu de respectat, leziunea reprezenta o necunoscută în materia contractuală. La acea vreme, accentul se punea pe forma exterioară a actului juridic, caracterul just sau injust al acestuia nemaipunându-se în discuție. Cu toate că mediul era cu totul nefavorabil, echitatea a reușit să se impună în această lume în care tot ce conta era doar forma.

Împăratul Dioclețian, la sfârșitul secolului al III-lea d.Chr., prin cele trei constituțiuni imperiale: edictul „De pretiis rerum venalium” și două rescripte, stabilea pentru muncitorii angajați prin contracte de muncă salarii mai bune, iar pentru bunurile de strictă necesitate, prețuri maximale consacrand astfel, formal, resciziunea vânzării pentru cauză de leziune³.

Ulterior, leziunea își găsește reglementarea și în *Codex*-ul lui Justinian. În materia vânzării, în ipoteza în care prețul efectiv primit de vânzător era mai mic de jumătate din valoarea reală a bunului vândut, putea fi invocată *laesio enormis*. Leziunea astfel reglementată corespunde concepției obiective, al cărei unic element îl reprezintă elementul material, și care constă în disproporția vădită dintre obligațiile contractuale.

Sentimentul umanist care învăluia această instituție a dispărut în epoca invaziilor barbare, și o dată cu el, leziunea a devenit o noțiune superfluă. Întregul sistem ce îngloba justiția nu a mai supraviețuit, astfel că magistrații, instanțele erau departe de a mai reprezenta dreptatea.

Cea mai considerabilă apreciere și deplină consolidare a leziunii o oferă dreptul canonic prin principiul creștin al milei, al iubirii, al fraternității care nu a urmărit obținerea unor reforme politice și sociale, ci doar să se reformeze și să se purifice conștiințele.

Prețul just cuprindea două elemente, în concepția canoniștilor, pe care omul le vedea ca necesare pentru munca sa: cheltuielile făcute de vânzător pentru obținerea obiectului vândut și cheltuielile necesare traiului de zi cu zi a vânzătorului⁴. Nimic mai mult.

Susținătorii dreptului canonic au avut în vedere concepția lui Aristotel, care vedea în justiția coercitivă, rectificativă, egalizatoare sau sinalagmatică împlinirea acestui superior deziderat: măsurarea în mod impersonal a daunei sau câștigului. O asemenea măsurare are, după Aristotel, tipul său propriu în proporție aritmetică⁵.

Pornind de la cuvintele lui Hristos: *Mutuuum date, nihil inde sperantes*, dreptul canonic compară uzura cu furtul. Atunci când medievalii utilizau termenul de uzură ei aveau în vedere împrumutul cu dobândă. Interzicerea uzurii de către dreptul canonic se bazează pe douăzeci și cinci de argumente.

În concepția aristotelică, banul era privit ca un simplu mijloc de schimb.

Un alt argument îl constituie acela al distincției dintre bunurile consumptibile și bunurile neconsumptibile, argument ce i-a determinat pe canoniști să afirme: „După cum nu se poate plăti

² A se vedea Gh. Beleiu, *Drept civil român*, Ed. Șansa, București, 1994, p. 140.

³ V.M. Ciucă, *Lecții de drept roman*, vol. III, Ed. Polirom, Iași, 2000, p. 723.

⁴ I.G. Lipovanu, *Egalitate și contract – Studiu de drept civil comparat*, Ed. Tipografia Alexandru A. Țarek, Iași, 1946, p. 12.

⁵ Georgio del Vecchio, *Lecții de filosofie juridică*, ediția a IV-a a textului italian, Ed. Europa Nova, București, s.a., p. 57.

consumul vinului cu un preț mai mare decât vinul însuși, tot așa nu se poate plăti uzul banului, în afară de banul în sine”.

În dreptul canonic, leziunea era aplicată cu caracter general, și nu cu caracter excepțional (cum se aplica în dreptul roman), astfel că resciziunea pentru leziune putea fi invocată de ambele părți contractante atât în materie imobiliară cât și în materie mobilă⁶.

Concepția latină a fost preluată de drept francez și, ca urmare a influenței acestuia asupra legislațiilor latine, această concepție se găsește reflectată în majoritatea legislațiilor neo-latine.

La noi, anterior intrării în vigoare a Codului civil, acțiunea în resciziune era recunoscută atât persoanelor cu capacitate de exercițiu restrânsă cât și persoanelor majore. Astfel, Codul Calimach, care a avut ca sursă de inspirație Codul austriac, recunoștea acțiunea în resciziune atât vânzătorului cât și cumpărătorului, neavând relevanță natura bunului care constituia obiectul contractului. Astfel, principiul leziunii *ultra dimidiare* era consacrat în art. 1251 și se aplica numai contractelor sinalagmatice și comutative.

În ceea ce privește acțiunea în resciziune, Codul Caragea avea o sferă de aplicare mai restrânsă față de Codul Calimach, acțiunea fiindu-i recunoscută numai vânzătorului. La baza celor două coduri a stat concepția obiectivă latină, care admitea leziunea numai în cazul în care se constata o disproporție de cel puțin jumătate din valoarea reală a bunului.

Legiuitorul român de la 1864, care a fost dominat de spiritul ultraliberal de la acea epocă⁷, și, deși a avut ca model C. civ. francez, care recunoaște majorului dreptul de a exercita acțiunea în resciziune, a prevăzut expres că majorul nu poate, pentru leziune, să invoce acțiunea în resciziune. În consecință, din acest punct de vedere, putem afirma că actualul C. civ. s-a îndepărtat atât de reglementările anterioare care își găseau aplicare în spațiul românesc, cât și de Codul napoleonian.

QUARTUM COMPARABO

În al patrulea rând, pe axa orizontală a operei de comparare vom cuprinde în cadrul analizei prospectiv-exploratorii referințele la textul matricial din C. civ. napoleonian, la textele similare sau cu obiect asemănător din alte coduri și eventualele norme cu caracter civil asemănător din cadrul altor familii de drept precum, e.g., common law, dreptul islamic etc.

În dreptul francez, legiuitorul a reglementat minuțios acest viciu de consimțământ, recunoscând astfel importanța sa juridică. C. civ. francez prevede la art. 1118: „La lésion ne vicie les conventions que dans certains contrats ou à l'égard de certaines personnes, ainsi qu'il sera expliqué en la même section”. Interpretând acest text reiese că leziunea poate fi invocată numai de către vânzător, nu și de cumpărător, deoarece o persoană care are nevoie urgentă de bani poate fi constrânsă să vândă și la un preț mai mic decât valoarea reală a lucrului, însă, este mai greu de crezut că o persoană ar fi obligată să cumpere un anumit lucru.

Din textul expus mai sus reiese că leziunea poate fi invocată de o persoană majoră în cazul unui contract de vânzare-cumpărare precum și în cazul împărțelii succesiunii. Legislațiile latino-americane, care s-au inspirat din dreptul francez, au extins protecția resciziunii pentru leziune și asupra cumpărătorului, precum e.g., codurile civile chilian, peruvian, mexican.

Conform art. 1674 C. civ. francez, acțiunea în resciziune poate fi cerută de către vânzător, dacă a fost lezată cu mai mult de 7/12 din prețul imobilului, chiar și în ipoteza în care vânzătorul a renunțat expres la dreptul de a cere resciziunea contractului sau dacă a declarat că donează cumpărătorului plus-valoarea bunului⁸. Potrivit art. 1675 C. civ. fr., leziunea se apreciază în momentul vânzării, și nu la momentul introducerii acțiunii în resciziune.

⁶ I.G. Lipovanu, *op. cit.*, p. 12.

⁷ V.M. Ciucă, *Lecții de drept roman*, vol. III, Ed. Polirom, Iași, p. 720.

⁸ V.M. Ciucă, *op. cit.*, p. 728.

În dreptul francez, acțiunea în resciziune trebuie analizată din trei puncte de vedere, și anume, a condițiilor de fond, a condițiilor de formă și a efectelor.

Din perspectiva condițiilor de fond observăm că leziunea își găsește aplicare numai în materie imobiliară, ca urmare a tradiției romane ce a fost preluată de legiuitorul francez. De la această regulă există două excepții care exclud acțiunea în resciziune, și anume în cazul vânzărilor cu caracter aleatoriu și a vânzărilor efectuate prin intermediul justiției.

Dreptul la acțiunea în resciziune poate fi exercitat numai de către vânzător, legiuitorul francez considerând că numai acesta poate fi constrâns să-și înstrăineze lucrul la un preț mai mic decât valoarea reală a acestuia.

Condițiile de formă ale acțiunii în resciziune privesc termenul în care poate fi intentată acțiunea și proba leziunii. Pentru ca vânzătorul să poată exercita dreptul de a intenta acțiunea în resciziune, el trebuie să introducă cererea de chemare în judecată, prin care solicită acțiunea în resciziune, în termen de doi ani de la data încheierii contractului de vânzare-cumpărare.

C. civ. elvețian din 1907, care reglementează leziunea la art. 21, prevede că termenul în care partea lezată poate introduce acțiunea în resciziune este de un an, iar acesta începe să curgă de la data încheierii contractului.

Proba leziunii este delicată poate și din considerentul că se urmărește evitarea ca leziunea să fie pronunțată cu ușurință.

Efectele acțiunii în resciziune sunt similare cu efectele acțiunii în nulitate (astfel, contractul este desființat cu efect retroactiv).

Resciziunea împărțelii în caz de leziune trebuie admisă când o parte primește mai puțin de $\frac{3}{4}$ din ceea ce i se cuvenea să primească, indiferent de formele împărțelii: prin bună învoială sau pe cale judecătorească.

C. civ. italian prevede, în art. 1448: „Se vi è sproporzione tra la prestazione (att.166) di una parte e quella dell'altra, e la sproporzione è dipesa dallo stato di bisogno di una parte, del quale l'altra ha approfittato per trarne vantaggio, la parte danneggiata può domandare la rescissione del contratto. L'azione non è ammissibile se la lesione non eccede la metà del valore che la prestazione eseguita o promessa dalla parte danneggiata aveva al tempo del contratto. La lesione deve perdurare fino al tempo in cui la domanda è proposta. Non possono essere rescissi per causa di lesione i contratti aleatori (1934, 1970). Sono salve le disposizioni relative alla rescissione della divisione (761 e seguenti)”.

În dreptul italian, acțiunea în resciziune poate fi intentată numai atunci când o parte primește mai puțin de jumătate din valoarea reală a lucrului, estimată la momentul încheierii contractului. Legiuitorul italian, ca și cel francez, a prohibit exercitarea acțiunii în resciziune în cazul contractelor aleatorii. Acțiunea în resciziune se prescrie în termen de un an de la data încheierii contractului, astfel că, după împlinirea termenului de prescripție, partea lezată nu poate exercita o asemenea acțiune.

În dreptul anglo-saxon, noțiunii de leziune din legislațiile latine, îi corespunde noțiunea de *undue influence* (abuzul de influență). În sistemul englez, caracterile abuzului de influență sunt cu totul contrare celor ale leziunii din dreptul francez. Noțiunea de *undue influence* a fost creată de Curtea de echitate (*The Chancery Court*, Curtea Cancelariatului), înaintea anului 1875, cu scopul de a introduce, în drept, valoarea morală a echității. Spre deosebire de noțiunea de leziune din dreptul francez, *undue influence* este considerat un viciu subiectiv, cu aplicație generală⁹. Din perspectiva sferei de aplicare, putem afirma că *undue influence* se apropie de concepția dreptului canonic.

Concepția subiectivă, adoptată de sistemul *common law*, presupune două elemente, și anume: elementul subiectiv și elementul material. În acest sistem, pentru stabilirea abuzului de influență precădere are elementul subiectiv, care vizează conduita abuzivă a lezantului ce determină pe lezat să contracteze în condiții nefavorabile, și apoi elementul material, care constă

⁹ I.G. Lipovanu, *op. cit.*, p. 38-40.

în disproporția dintre obligații. Conduita lezantului, în momentul contractării trebuie să nu contravină moralei¹⁰.

Domeniul de aplicare a abuzului de influență, în *common law*, comparativ cu sistemul de drept francez, este extrem de generos. Astfel, acesta își găsește aplicare la toate contractele, indiferent că sunt cu titlu oneros sau gratuit, sinalagmatice sau unilaterale, consensuale sau reale, comutative sau aleatorii. În dreptul anglo-saxon, *undue influence* oferă protecție, în cazul contractelor cu titlu oneros, ambelor părți contractante.

Între aceste două sisteme opuse (sistemul obiectiv francez, respectiv, sistemul subiectiv anglo-american) pe o linie mediană se situează sistemul mixt german.

Conform paragrafului 138 din C. civ. german (*Bürgerliches Gesetzbuch*), leziunea este privită atât din punct de vedere subiectiv, al elementului intențional, cât și din punct de vedere obiectiv, al disproporției vădite dintre obligații. În dreptul german, leziunea este reglementată de către puterea legislativă, aspect care o apropie de dreptul francez, însă domeniul vast de aplicare, o apropie de dreptul anglo-saxon. Cu toate că în sistemul de drept german se regăsesc elemente din dreptul francez și din dreptul anglo-saxon, acesta este o creație originală a legiuitorului german¹¹.

¹⁰ *Ibidem*, p. 42

¹¹ În acest sens, a se vedea I.G. Lipovannu, *op. cit.*, p. 40.

QUINTUM COLIGAM

În al cincilea rând, vom face posibilă o exegeză a textului prin *littera*, analiza gramaticală, *sententia*, contextualizare și *sensus*, identificarea sensului obscur.

Littera: „Majorul nu poate, pentru leziune, să exercite acțiunea în resciziune”.

Legiuitorul român a prohibit expres exercitarea acțiunii în resciziune de către o persoană majoră. În primul rând, vom analiza sensul termenilor utilizați de legiuitor, în textul de mai sus. Prin utilizarea termenului de *major*, legiuitorul are în vedere persoana care a împlinit vârsta de 18 ani și care are capacitate deplină de exercițiu. Potrivit art. 8 alin. 1 din Decretul nr. 31/1954 „capacitatea deplină de exercițiu începe de la data când persoana devine majoră”¹². Cu alte cuvinte, persoana majoră este cea persoană care are aptitudinea de a dobândi și exercita drepturile civile și de a-și asuma obligații civile prin încheierea de acte juridice. În concepția legiuitorului, majorul are aptitudinea necesară de a conștientiza consecințele actelor pe care le încheie. *Leziunea*, din punct de vedere etimologic, provine din latinescul *laesio*, și exprimă noțiunea de vătămare, de daună, de prejudiciu¹³.

În dreptul roman, în cazul vânzării imobiliare, când disproporția valorică depășea jumătate din valoarea reală a bunului în raport cu prețul obținut, pentru a desemna noțiunea de leziune, se folosea expresia *laesio enormis*¹⁴. Expresia *laesio enormis* este alcătuită din substantivul *laesio* și adjectivul *enormis*.

Legiuitorul francez, adoptând concepția latină obiectivă a preluat termenul de leziune. Ca o consecință a faptului că dreptul francez a constituit modelul legislativ pentru multe legislații, în legislațiile latine se folosește termenul de leziune, pentru a desemna noțiunea de disproporție vădită dintre prestații.

Acțiunea în resciziune este acțiunea prin care partea lezată solicită anularea actului juridic¹⁵. Prin admiterea acțiunii în resciziune convenția dintre părți se desființează cu caracter retroactiv. În consecință, cumpărătorul este obligat să restituie bunul ce a constituit obiectul contractului, iar vânzătorul trebuie să restituie prețul primit de la cumpărător¹⁶.

În *common law*, leziunea este cunoscută sub denumirea de *undue influence*.

Sententia

Sensul filosofic

Discuția ce se naște în jurul noțiunii de *laesio enormis* pornește de la piatra de temelie a filosofiei dreptului roman, și anume de la ideea de echitate. Termenul de echitate provine din latinescul *aequitas*, care semnifică noțiunile de dreptate, de cumpătare, de nepărtinire. *Aequitas* se apropie mai mult de înțelesul dreptului: *aequitate republica genere* sau *animi aequitas*.

Acțiunea principiului echității privește atât activitatea legiuitorului cât și activitatea de interpretare și aplicare a dreptului. Astfel, în dreptul roman, resciziunea pentru leziune era mijlocul de apărare a celor lipsiți de protecție juridică, a celor săraci și umili, în fața celor puternici, bogați. Dreptul natural se împletește cu ideea de echitate: „Roma nu a avut o filosofie originală dar, după cum în Orient obiectul suprem al activității spirituale a fost religia, iar în Grecia filosofia, în Roma a fost dreptul, și în acesta înțelepciunea romană a excelat”¹⁷. Echitatea,

¹² Ș. Răuschi, Gh. Popa, Ș. Răuschi, *Drept civil. Teoria generală. Persoana fizică. Persoana juridică*, Ed. Junimea, Iași, 2000, p. 238.

¹³ G. Boroș, *Drept civil. Partea generală. Persoanele*, Ed. All Beck, București, 2001, p. 171.

¹⁴ A se vedea V.M. Ciucă, *op. cit.*, p. 723.

¹⁵ G. Boroș, *Drept civil. Partea generală. Persoanele*, Ed. All Beck, București, 2001, p. 172.

¹⁶ I.G. Lipovanu, *op. cit.*, p. 23-24.

¹⁷ Giorgio del Vecchio, *op. cit.*, p. 62.

valoarea supremă, ca temei al acțiunii în resciziune a triumfat în concepția latină.

Celor trei precepte ale jurisprudenței romane: „Honeste vivere, suum cuique tribuere, neminem laedere”, Leibniz le asociază trei trepte de adevăr și de bine:

- prima o constituie *probitas* sau *pietas* (aceasta se referă la Dumnezeu);
- cea de-a doua – *aequitas* - se referă la umanitate;
- a treia, *jus* sau *jus strictum* se referă la stat.

Pacta sunt servanda înlătură leziunea și, astfel, libertatea înlătură echitatea. Leziunea este prețul dureros al libertății. Este posibil o astfel de plată?

Dreptul anglo-saxon cuprinde două importante ramuri: *common law*, respectiv, *equity law*. Echitatea este alcătuită din reguli de drept instituite anterior unificării jurisdicțiilor engleze, de articole speciale, tocmai pentru atenuarea cerințelor impuse de *common law*.

Sensul social și religios

Dreptul natural, intrinsec naturii umane afirmă necesitatea existenței acțiunii în resciziune pentru leziune, indiferent dacă este vorba despre un minor sau un major. Acesta este un element de ordin moral ce trebuie recunoscut relațiilor dintre indivizi. Stoicii vedeau adevărata libertate în omul înțelept, ghidându-se după principiul suprem al eticii „a trăi conform naturii”. Lumea în care trăim oferă multe coordonate de care legiuitorului trebuie să țină seama: libertate, echitate, morală. Acesta nu trebuie ca să aleagă o singură valoare, suprimându-le pe celelalte, ci trebuie să găsească modul în care dreptatea să triumfe.

Libertatea este una singură, și își găsește aplicarea în exprimare, gândire, contractare. Libertatea este un cumul al libertăților condensată în cadrul legilor. Nu ar fi just să conchidem „être libre signifie à l'exercer à être ...”, dar lipsa îngrădirilor, mai ales în domeniul juridic, duce la haos, la dezordine, la inechitate. Libertatea se manifestă în cadrul ordinii morale și omul este liber să facă tot ce legea îi îngăduie.

Legile morale conduc viața, dar nu și societatea. Din păcate legea morală se rezumă doar la enunțarea principiilor primare, cu caracter de generalitate, neindicând în mod concret sancțiunile aplicabile în cazul în care este încălcată, spre deosebire de legile juridice. Sunt necesare legi juridice care să reglementeze minuțios principiile generale cuprinse în legile morale. Pe parcursul istoriei umanității a fost demonstrat faptul că au existat și încă mai există legi care contrazic drepturile naturale ale omului, deci care sunt nedrepte, sfidând astfel legile morale. Asemenea legi nu poate avea o viață lungă pentru că nu pot fi respectate. Dacă s-ar respecta o asemenea lege ar însemna că omul acționează împotriva firii umane și a învățăturii divine¹⁸.

Ființa umană trăiește într-un univers al valorilor fiind supusă neîncetat în fața situațiilor când trebuie să aleagă, resimțind acut nevoia unei ghidări apreciative, a unei opțiuni valorice. Valoarea este considerată a fi un ideal de neatins sau de nerealizat, o ordine deasupra realității, un tărâm non-sensibil, pur spiritual¹⁹.

Prin exercitarea dreptului de libertate, individul nu trebuie să aducă atingere libertății celor din jurul său. Se pot naște situații când o persoană care se află într-o situație delicată din punct de vedere financiar, să contracteze în condiții nefavorabile, și astfel își fac apariția contractele lezionare, convenții care contravin bunelor moravuri.

În sociologie, se face distincție între morală și moravuri, spre deosebire de vorbirea curentă unde această distincție nu-și mai face simțită prezența, deoarece noțiunea de morală înglobează și conduita morală. Actualmente, noțiunea de „bune moravuri” a fost înlocuită cu cea de „reguli de conviețuire socială”²⁰. Sociologia și antropologia relevă tot mai mult determinarea recunoașterii prin excelență a valorilor, ca fapte sociale și nu numai ca referințe sociale, creația de

¹⁸ A se vedea E. Safta-Romano, *Arhetipuri juridice în Biblie*, Ed. Polirom, Iași, 1997, p. 15, 25-26.

¹⁹ A se vedea I. Craiovan, *Tratat elementar de teoria generală a dreptului*, Ed. All Beck, București, 2001, p. 319.

²⁰ I. Albu, *Libertatea contractuală*, în *Dreptul*, nr. 3/1993, p. 34-35.

valori fiind o dimensiune generală a umanului. Deși oamenii au realizat ierarhii ale valorilor în funcție de importanța pe care societatea o acordă acestora și de modul cum ele contribuie la satisfacerea trebuințelor, aspirațiilor, valorile nu se subordonează una alteia²¹.

Sensul economic

Libertatea persoanei și proprietatea apar ca drepturi naturale și inerente omului. Atributul esențial al dreptului de proprietate constă în prerogativa proprietarului de a decide soarta bunului său, atât din punct de vedere material cât și juridic. Facultatea titularului dreptului de proprietate de a înstrăina acest drept asigură libera circulație a bunurilor creând astfel o relație directă cu interesele economice.

Sensul politic

Realizarea păcii sociale se poate efectua doar cu stricta observare a acestei valori supreme care este echitatea individuală și socială fără ignorarea libertății.

Sensus – identificarea sensului obscur.

Prohibiția acordării acțiunii în resciziune majorului a fost legiferată în cadrul unei societăți doritoare de libertate, de progres. Cu toții cunoaștem că, în raporturile juridice de drept civil, părțile contractante se află pe poziție de egalitate juridică. Este lesne de observat că legiuitorul român a creat cadrul propice pentru atingerea interesului personal al individului, aducând în acest mod atingere principiului egalității părților contractante.

În opinia noastră, legiuitorul oferă plusului de valoare, pe care o parte îl obține în urma unei vânzări care s-a încheiat în condiții nu tocmai favorabile, caracter legal. Întrezărim aici eventuala consecință greu acceptabilă, aceea în care partea ce beneficiază de un plus de valoare obținut în urma unei convenții, indirect, se îmbogățește fără justă cauză.

SEXTUM OPPONAM ET QUESTIO

În al șaselea rând, vom cerceta posibilele obiecțiuni la raționamentul implicat de text și vom încerca să lămurim contradicțiile după metoda dialectică ce este consacrată de triada:

- teză - *pro auctoritas*;
- antiteză - *contra auctoritas*;
- sinteză - *dicta sive concordia discordantium sive conjunctio oppositorum*.

Teza (*pro auctoritas*) – în legislația românească, leziunea nu este acceptată drept cauză generală de anulare a contractelor încheiate de persoanele majore, spre deosebire de legislațiile altor state. C. civ. român prevede *expressis-verbis* că acțiunea în resciziune pentru leziune poate fi exercitată numai de către o persoană cu capacitate restrânsă de exercițiu, care a încheiat singură acte juridice de administrare (pentru a căror validitate era necesară încuviințarea prealabilă a ocrotitorului legal). Această regulă prezintă caracter imperativ și este de strictă interpretare. Legiuitorul a privit leziunea ca pe o problemă legată de capacitate și, din acest considerent, credem că nu recunoaște acțiunea în resciziune și persoanelor majore. Acțiunea în resciziune este prevăzută ca un mijloc de protecție care este la îndemâna persoanelor cu capacitate restrânsă de exercițiu, și care au fost lezate prin încheierea unui act de administrare.

Credem că interdicția este prevăzută și din considerentul că atunci când o persoană majoră hotărăște să înstrăineze un bun, acesta ar trebui să mediteze mai mult în luarea acestei decizii. Legiuitorul a dorit ca persoana majoră să conștientizeze că cei cu care contractează e posibil să dorească mărirea propriilor patrimonii în dauna sa.

²¹ I. Craiovan, *op.cit.*, p. 319-324.

Un alt argument, pentru care considerăm că această prohibiție a fost prevăzută în legislația românească, ar fi acela că toate contractele sinalagmatice se bucură, până la proba contrară, de prezumția bunei-credințe. Art. 970 C. civ. prevede: „Convențiile trebuie executate cu bună-credință. Ele obligă nu numai la ceea ce este expres într-însele, dar la toate urmările, ce echitatea, obiceiul sau legea dă obligației, după natura sa”. Cel care va aprecia dacă buna-credință a fost respectată de părți și dacă contractul nu este lezionar, va fi judecătorul, care va face apel la principiul echității²².

Dar ne punem întrebarea: oare numai o persoană cu capacitate de exercițiu restrânsă poate fi lezată prin încheierea unei convenții?...

Antiteză (*contra auctoritas*) - din cele prezentate mai sus s-a observat că multe legislații recunosc dreptul de a exercita acțiunea în resciziune, pentru leziune, și persoanei majore.

Considerăm că persoana majoră ar trebui să aibă dreptul de a exercita acțiunea în resciziune din mai multe considerente. Unul dintre aceste considerente este acela că ni se pare inechitabil art. 1159 C. civ., potrivit căruia „minorul care face o simplă declarație că este major are acțiunea în resciziune”. Pornind de la noțiunea de echitate și libertate și având în vedere dispozițiile art. 1159, considerăm că atât articolul care dă dreptul minorului de a exercita acțiunea în resciziune și atunci când acesta declară că este major, cât și articolul care interzice această acțiune majorului sunt inechitabile. În concluzie, ni se pare și mai inechitabil ca minorul ce declară că este major să aibă acțiunea în resciziune, decât inechitatea pe care legislația actuală ar considera-o că s-ar produce dacă s-ar recunoaște această acțiune și majorului.

În condițiile actuale, când informația ne invadează, sunt numeroși minori care au printre altele și cunoștințe, vagi, despre legislație. Raportându-ne la art. 1159 C. civ., observăm cu ușurință culpa majorului care contractează cu minorul, dar și intenția cu care minorul acționează pentru încheierea unui act juridic, pe care el nu are dreptul să îl încheie fără încuviințarea ocrotitorului legal. În acest caz, se observă că legiuitorul sancționează mai grav culpa persoanei majore care contractează cu minorul, decât intenția minorului. Și atunci ne punem următoarea întrebare: ce este echitabil, să acordăm dreptul la acțiune în resciziune minorului care acționează cu intenție, sau să nu recunoaștem acest drept persoanei majore?

Nu trebuie pierdut din vedere aspectul că în dreptul civil nu se face, de regulă, distincție între culpă și intenție. Totuși, noi considerăm că în acest caz ar trebui făcută distincție între cele două forme de vinovăție.

Dacă legiuitorul a privit leziunea ca pe o problemă legată de capacitate, ne punem încă o întrebare: care este diferența între un minor care are vârsta de 17 ani și 10 luni și încheie un contract și o persoană majoră? Referitor la minor, dacă se dovedește că a fost lezată el are dreptul de a exercita acțiunea în resciziune pe motiv de leziune, însă dacă tot aceeași persoană, contractează peste două luni în condiții lezionare nu se mai poate solicita anularea contractului pe motiv de leziune.

Sinteza - din cele expuse mai sus se observă că legislațiile se pot împărți în trei categorii, dacă le raportăm la modul cum abordează problema leziunii în cazul persoanei majore. Astfel, există legislații care recunosc acțiunea în resciziune majorului numai dacă este exercitată de vânzător, legislații care au extins sfera de aplicare a acțiunii și la cumpărător și legislații care nu recunosc majorului o asemenea acțiune.

Încercând o conciliere a celor trei perspective ale leziunii, în cazul persoanelor majore, suntem de părere că legiuitorul român ar trebui să reflecteze asupra importanței acestei cauze de anulare a contractelor și să adopte, eventual, modelul francez al resciziunii parțiale (din punct de vedere subiectiv dar și material).

²² V.M. Ciucă, *op. cit.*, p. 799-800.

SEPTIMUM QUERAM, BROCARDUM ET DE LEGE FERENDA

În al șaptelea rând, vom cerceta justificările dreptului sancționat de textul în cauză prin expunerea argumentelor și excepțiilor, inclusiv *exceptionis causa*, cu observarea finală a principiilor generale, a brocardurilor și cu eventuala propunere *de lege ferenda*, în cadrul analizei incursiv-receptive, ceea ce implică raportarea textului la politica legislativă actuală.

Potrivit opiniei noastre, sfera de aplicare a acțiunii în resciziune ar trebui extinsă atât în ceea ce privește persoanele, cât și în ceea ce privește sfera actelor. Aici se impun câteva precizări:

- în ceea ce privește acțiunea în resciziune, aceasta ar trebui admisă în cazul tuturor contractelor cu titlu oneros;
- de această acțiune ar trebui să poată beneficia, în caz de leziune, numai debitorul obligației principale supravvalorice;
- pentru admiterea acțiunii în resciziune, pe motiv de leziune, trebuie dovedit că disproporția dintre valoarea reală a bunului ce a făcut obiectul contractului și prețul primit reprezintă mai mult de jumătate din valoarea bunului la momentul încheierii contractului, după cum ar trebui dovedită și starea de necesitate în care se afla lezatul, în momentul contractării;
- pentru a fi acceptată acțiunea în resciziune considerăm că acesta trebuie să fie intentată în termen de trei ani, termen care să înceapă să curgă de la data încheierii contractului;
- natura bunului, mobilă sau imobilă, care a constituit obiectul contractului lezionar, să nu prezinte relevanță în admiterea acțiunii.

Această din urmă precizare se impune din considerente de ordin economic. La momentul apariției conceptului de leziune, bunurile imobile aveau valoare economică ridicată față de valoarea bunurilor mobile. Această disproporție de valoare dintre cele două categorii de bunuri a existat până în secolul al XIX-lea, când a început să se acorde o importanță deosebită bunurilor mobile. Poate că acesta a fost unul dintre elementele care au determinat ca acțiunea în resciziune să fie invocată, pe motiv de leziune, numai în cazul contractelor care aveau ca obiect bunuri imobile. În prezent, este știut faptul că sunt bunuri a căror valoare economică este cu mult mai mare decât valoarea unor bunuri imobile, de aceea considerăm ca sfera de aplicare a acțiunii în resciziune să fi aplicată și în cazul contractelor care au ca obiect un bun mobil.

După cele prezentate mai sus, apreciem că întreaga secțiune din C. civ. intitulată, actualmente, „Despre acțiunea de anulare sau resciziune” ar trebui să fie modificată, iar unul dintre articole ar trebui să dispună, în concepția noastră, că: „Acțiunea în resciziune poate fi exercitată atât de persoanele cu capacitate restrânsă de exercițiu cât și de majori”.

Bibliografie

1. Dimitrie Alexandresco, *Explicațiunea teoretică și practică a dreptului civil roman în comparațiune cu legile vechi și principalele legislațiuni stăine*, Tomul VII
2. Gheorghe Beleiu, *Drept civil roman*, Ed. Șansa, București, 1994
3. Gabriel Boroi, *Drept civil. Partea generală. Persoanele*, Ed. All Beck, București, 2001
4. Valerius M. Ciucă, *Lecții de drept roman*, vol. III, Ed. Polirom, Iași, 2000
5. Florin Ciutacu, *Codul civil roman adnotat*, Ed. Theora, București, 2000
6. Ion Craiovan, *Tratat elementar de teoria generală a dreptului*, Ed. All Beck, București, 2001
7. C. Hamangiu, I. Rosetti Bălănescu, Al. Băicoian, *Tratat de drept civil român*, ed. îngrijită de Dumitru Rădescu, Ed. All Beck, București, 1996
8. I.G. Lipovanu, *Egalitate și contract-studiu de drept civil comparat*, Ed. Tipografia Alexandru A. Țarek, Iași, 1946
9. I.G. Lipovanu, *Concepția latină asupra leziunii în contractile dintre majori*, Ed. Tipografia Alexandru A. Țarek, Iași, 1942
10. Ștefan Răuschi, Gheorghe Popa, Ștefania Răuschi, *Drept civil. Teoria generală. Persoana fizică. Persoana juridică*, Ed. Junimea, Iași, 2000
11. Giorgio del Vecchio, *Lecții de filosofie juridică*, Ediția a IV-a a textului italian, Ed. Europa Nova, București, s.a.
12. Eugeniu Safta-Romano, *Arhetipuri juridice în Biblie*, Ed. Polirom, Iași, 1997
13. *Dreptul*, nr. 3/1993
14. www.legi-internet.ro/civil/coduri
15. www.legifrance.gouv.fr
16. www.jus.unit.it/cordozo/obiter_Dicum/codciv/
17. www.mișcarea.com

*

* *